

Maskiner eller andre Forbedringer, vil give sig Udslag i Prisfald overfor Forbrugeren. Og Regeringen har ingen Sikkerhed for, at ikke en ny Skattelov vil blive brugt som Paaskud for en „Beskatning“ af Samfundet i Form af Priser, der stiger langt ud over det, der kommer ind i Statskassen. Hovedformaalet med Truster og Sammenslutninger mellem forskellige Forretninger i en Industri er at hæve Overskudsniveauet ved at fjerne Konkurrencen mellem Sammenslutningens enkelte Firmaer. De forøgede Avancer, der, hvad alle indrømmer, fremkommer paa denne Maade, har hovedsagelig deres Udspring i tre Omstændigheder: „1) at de ødelæggende Omkostninger, som Konkurrencen nødvendiggør, bortfalder, 2) at Produktionsomkostningerne nedsættes derved, at Teknikken og Forretningsdriften forbedres, og 3) at Priserne monopolmæssig fastsættes til, hvad Publikum vil finde sig i.“ Vi bemærker herved, at den sidstnævnte Kilde til Avance, der sædvanlig medfører en faktisk Prisstigning, næsten altid og med Nødvendighed har til Resultat, at den samlede Produktion bliver mindre, end den vilde være blevet, hvis ingen Sammenslutning havde foreligget. I Virkeligheden fører en saadan til indskrænket Produktion.

Det er tilstrækkeligt at henvise til de under 1) og 2) nævnte Kilder til forøget Indtægt for at forklare, hvorfor Sammenslutning ikke altid ledsages af en Stigning i Salgspriserne, men endog undertiden bevirker en Nedgang i disse Priser. Et dygtigt og virksomt ledet Monopol vil undertiden finde det fordelagtigere at lade være at nedsætte Priserne, skønt det godt kunde have Raad dertil, end at forhøje Priserne, hvilket vilde kunne formindske Salget og gøre Masseproduktionen mindre økonomisk. Det vil dog i Almindelighed være saa, at Oprettelsen af en Sammenslutning eller en „Aftale“ efterfølges af en „Regulering“ af Produktionsmængden og en faktisk Forhøjelse af Priserne, nemlig fordi den største Del af Organisationerne kontrollerer Varer og andre Ydelser, der er saa væsentlige for Samfundet, at Svingningen i Efterspørgselen kun bliver ubetydelig.

Disse Ekstra-Avancer — hvad enten de nu skyldes en virkelig Forhøjelse af Priserne eller en Undladelse af at nedsætte disse i tilsvarende Grad, som Bekostningerne er gaaet ned — erhverves paa Bekostning af alle Samfundets Forbrugere, hvis Interesser det er paalagt Kommissionen at varetage. Efter vor Mening andrager disse Avancer en meget betydelig Sum aarlig.

Vort Forslag gaar nu ikke ud paa, at der skulde gøres Skridt til at forbyde eller spærre Adgangen til Dannelsen af Trust'er eller Sammenslutninger af Kapitalist-Foretagender. Ganske bortset fra, at ingen saadan Indblanding efter Erfaringens Vidnesbyrd kan gennemføres paa virksom Maade, maa vi erkende, at Sammenslutning i Produktion og Forhandling betegner et Skridt hen imod større Virkeevne, større Økonomi og bedre Organisation i Industrien. Efter vort Skøn er hele denne Udvikling baade uundgaelig og ønskelig. Det er imidlertid klart, at denne Strømkæntning fra Konkurrencens Kappesstrid til Sammenslutning kræver tilsvarende Nydannelser til Sikring af Samfundets Interesse, baade Beskyttelsesmidler mod de af Monopolvæsenet flydende Onder og — i det mindste en stor Anpart i — de økonomiske Fordele, som bliver en Følge af den bedre industrielle Organisation, som Systemforandringen bliver Aarsag til.

Med den Tid og de Midler, Kommissionen har raadet over, har det ikke været den muligt at udarbejde et Program over de Krav, der vil være at opfylde i den nærmeste Fremtid. Vi antager, at dette vil blive den første Opgave for det forestaaende Departement for Trust'er og Sammenslutninger, der skal sortere under Handelsministeriet. Vi tillader os dog at antyde de forskellige Retninger, i hvilke der efter vor Mening bør raades Bod paa de bestaaende Forhold.

I.

Der maa sættes en Stopper for hensynsløs Udnyttning, uden at der derved lægges Hindringer i Vejen for den bedre Organisation, som følger med en Sammenslutning — derved, at der skabes en Medbejler, som ikke lader sig overtale til at gaa ind i Sammenslutningen, og af hvem man sikkert kan vente sig, at der udelukkende vil blive virket i Samfundets Interesse. Forbrugsforeningerne, der yder deres Medlemmer — i Forhold til deres Indkøb — hele Overskuddet udover Omkostningerne, tjener som Modvægt mod havesyge Sammenslutninger, som disse Foreninger